

Digitaliseringsminister Nikolai Astrup
Kommunal- og moderniseringsdepartementet
Postboks 8112 Dep.
0032 Oslo

Oslo, 20.05.2019

Innspill til nasjonal strategi for kunstig intelligens

Det er svært gledelig at regjeringen ser verdien av å utarbeide en nasjonal strategi for kunstig intelligens (KI) og at digitaliseringsministeren ønsker bred involvering fra ulike bransjer og organisasjoner. I kraft av våre stillinger i offentlig sektor, og som ansvarlige for strategiarbeid og digital utvikling de seneste årene, har vi noen observasjoner og innspill vi ønsker å formidle.

Norge har et sterkt teknologimiljø og lange tradisjoner innenfor innovativ anvendelse av ny teknologi. I tillegg har vi en høy digital modenhet i befolkningen, erfaring med datainnsamling og – lagring og en generell høy tillit til offentlig sektor, næringslivet og hverandre. I et globalt perspektiv er det, etter vår mening, ikke banebrytende utvikling innen KI som er vårt sterkeste kort, men å bygge videre på vår styrke innen praktisk anvendelse og strategisk bruk av teknologien. Dette utelukker ikke behovet for å videreutvikle kompetansen innen programmering og utvikling, men vi mener det er viktig å bygge opp og styrke den strategiske anvenderkompetansen og det tverrfaglige samarbeidet som kreves for å lykkes med reell verdiskapning. Det hevdes ofte at grunnbetingelsene for å lykkes med KI er kompetanse, regnekraft og relevante, store datasett. Vi vil påstå at det er vel så viktig å ivareta og tilrettelegge for det menneskelige aspektet; Hvordan og hvorfor skal KI benyttes, hva betyr dette for arbeidshverdagen vår og hvilke etiske, juridiske og mellommenneskelige aspekter må adresseres og utvikles for at man skal lykkes med å ikke bare utvikle gode KI-løsninger, men også evne å ta dem i bruk og skape verdi for innbyggere og næringsliv i Norge? Dette handler om å skape en grunnleggende forståelse for at KI er et verktøy, ikke et mål i seg selv, og at verdien skapes av hvor gode vi er til å tilpasse, videreutvikle og benytte riktig verktøy til riktig utfordring.

Vi er godt vant med partssammensatt arbeid i Norge, noe denne innspillsrunden understreker. Dette mener vi kan bli et konkurransefortrinn sammenlignet med andre land hvor egeninteressene i enkeltgrupper kanskje er større. Dette fordrer dog et reelt fokus på tverrfaglighet og brukerinvolvering utover det som synes naturlig ved første øyekast. Gjennom de siste årene har vi ved flere anledninger sett hvor lett det er å gjøre dette til en teoretisk øvelse og samtidig erfart hvor verdifullt det er når man lykkes med å gjennomføre det skikkelig. Først og fremst gir det et helt annet strategisk utgangspunkt når man starter med brukerbehov. Vi har lett for å bli fanget av hypen og ønsker å applisere teknologi for teknologiens skyld i stedet for å ta utgangspunkt i våre behov og utfordringer og la teknologien være det den er; et virkemiddel. Derfor mener vi at en nasjonal strategi må ta utgangspunkt ikke bare i mulighetsrommet KI skaper, men i utfordringsbildet vi befinner oss i. Eksempler på områder vi mener det er/vil være store utfordringer og samtidig betydelig mulighetsrom innenfor KI er preventivt helsearbeid, utdanning, næringsutvikling og klima.

En annen, og like viktig, konsekvens av reell brukerinvolvering og tverrfaglig arbeid er økt sannsynlighet for å lykkes med implementering. Å oppleve at nye tiltak og verktøy svarer på konkrete behov, er utviklet i samarbeid med dem som skal nyttiggjøre seg teknologien og at arbeidsmiljøkonsekvenser er adressert og jobbet med parallelt utgjør en enorm forskjell for de teknologien treffer. En nasjonal strategi bør adressere behovet for å tilrettelegge for brukernær og behovsdrevet innovasjon, arenaer for tverrfaglig samarbeid og strukturer for å skalere, videreutvikle og forvalte initiativer og løsninger som er arbeidet frem lokalt. Det vil ikke være nok kraft og tempo i utviklingen dersom alle løsninger skal bygges av noen få sentrale aktører. Verdien av å lage standarder, strukturer og incentiver som muliggjør lokal utvikling og sentral skalering og forvaltning er derfor betydelig. Dette gjelder både innenfor offentlig sektor og privat næringsliv og adresserer også behovet for økt fokus på innovative anskaffelser og en tillempling i anskaffelsesreglementet som muliggjør større deltakelse fra små aktører. Dette er viktig både i lys av nasjonal næringsutvikling og for å øke innovasjonstakten i offentlig sektor.

En nøkkelfaktor for å lykkes, både med å utvikle spesialiserte kompetansemiljøer, reell utnyttelse av den kommersielle kraften i KI og praktisk tilrettelegging for anvendelse av ny teknologi, er utdanning. Utdanningssystemet i Norge er i stor grad uforandret etter at det ble utviklet for det industrielle samfunnet og trenger utvilsomt et innovasjonsløft. Fremveksten av KI og andre banebrytende teknologier understreker dette. Først og fremst er det behov for å dreie fokus fra innlæring av informasjon til praktisk anvendelse, kritisk vurdering og endringskompetanse. I en tid hvor informasjonstilgangen er større enn noen gang tidligere er evnen til å forstå, diskutere og anvende informasjonen den nye kritiske kompetansen. I tillegg er det behov for å tilrettelegge for livslang læring, noe både utdanningssektoren og arbeidsgiversiden må være rigget for. Vi mener derfor det ikke er tilstrekkelig å satse på ekstra studieplasser innenfor IKT-utdanninger, men at implikasjonene fremvekst og bruk av digital teknologi generelt og KI spesielt vil få for arbeidslivet vil måtte gjenspeiles i hele utdanningssektoren. Utover dette må også utdanning og kompetanseheving transformeres for å nyttiggjøre seg KI og annen relevant teknologi på en langt mer verdiskapende måte enn å bare sette strøm på eksisterende læringsressurser og –modeller.

Offentlig sektor sysselsetter en stor del av Norges befolkning og har et betydelig ansvar for å få innbyggere ut i utdanning og arbeidsliv, sørge for deres leveevne og helsetilstand. Dette ansvaret vil ikke bli mindre de kommende årene. På tross av høy digital modenhet i befolkningen generelt er det fremdeles mange som strever med å nyttiggjøre seg teknologi og digitale løsninger. Skal vi som nasjon få full effekt av KI og annen digital teknologi vil offentlig sektor sannsynligvis måtte ta ansvar for kompetanseheving på dette feltet for hele befolkningen. Det må starte med tilstrekkelig kompetanse hos de som arbeider i sektoren i dag. Altfor ofte ser vi medarbeidere som ikke kan benytte en smarttelefon eller nye digitale arbeidsverktøy, noe som resulterer i at gode løsninger ikke benyttes og at kompetansenivået forblir lavt. Kompetansebygging tar tid, både praktisk anvendelse av teknologi og evnen til endring, innovasjon, å utforske mulighetsrommet og aktivt utvikle tjenestene i takt med innbyggernes behov og ønsker. Da daglig drift beslaglegger all arbeidstid blir kompetansehevende tiltak og utviklingsarbeid skadelidende. Det er derfor et stort behov for ressurser til dette i offentlig sektor. Dette er et investeringstiltak man må prioritere dersom vi ønsker endring fra dagens situasjon der få enkeltpersoner som forsøker å drive frem endring ender opp med å forlate offentlig sektor fordi rammebetingelsene umuliggjør reell gjennomslagskraft. Tilsvarende er det behov for investeringer knyttet til tilgjengeliggjøring og bearbeidelse av offentlige datasett. Her

sitter Norge i en særstilling med store mengder innsamlede og lagrede data. Dessverre er altfor stor del av disse låst i ustrukturerte leverandørede databaser, i tillegg til at deling av dem hemmes av snever tolkning av lovverket og manglende tverrfaglig samarbeidsvilje. På toppen av dette er det fremdeles en stor del av offentlige tjenester og data som kun er tilgjengelige analogt. En forutsetning for å kunne nyttiggjøre seg KI er å sørge for fulldigitalisering av data og prosesser, samt tilrettelegging av rammebetingelser for automatisering og beslutningsstøtte. Både for å tilgjengeliggjøre det råmaterialet KI er avhengig av og for å frigjøre tid og ressurser i offentlig forvaltning til å jobbe med utviklings- og endringsarbeid.

Norge er et lite land med et lite språk og dertil særinteresser innen utviklingen av KI. Samtidig er vi et sterkt demokrati med høy grad av tillit, samarbeidstradisjoner og velfungerende velferdsordninger. Dette utfordrer oss kompetansemessig, men åpner også et mulighetsrom for utvikling og anvendelse av etisk ansvarlig og inkluderende KI. Foruten det, kanskje innlysende, fokuset en nasjonal strategi for KI bør ha på utvikling av forsknings- og teknologikompetanse, juridiske og etiske implikasjoner og tilrettelegging for verdiskapende næringsutvikling og en enda bedre og mer effektiv offentlig sektor, håper vi strategien vil rette søkelyset mot satsning på utdanning og kompetanseheving i stort, tverrfaglig og brukernært samarbeid og gode rammebetingelser som ivaretar det menneskelige aspektet og muliggjør gevinstrealiserende anvendelse både av teknologien og menneskene som blir erstattet av den. Vi vet at store deler av de digitale satsningene som er gjort til nå i Norge, særlig innen offentlig sektor, er preget av stykkevise løsninger, manglende sømløshet og lite reell transformasjon. Dette skyldes i hovedsak ikke mangel på god teknologi, men mangel på reell brukerinvolvering, tverrfaglig samarbeid, svak kultur for deling og lav endringskompetanse. Skal vi lykkes med verdiskapende utvikling og anvendelse av KI i Norge må derfor en strategi adressere disse utfordringsområdene.

Uavhengig av hvilke konkrete satsningsområder man enes om og hvor fokus legges i en nasjonal KI strategi er det, etter vår mening, essensielt at den ikke bare trekker opp de store strategiske linjene, men også evner å gjøre den konkret nok til at den enkelt kan anvendes i bedrifter, utdanningsinstitusjoner, organisasjoner og virksomheter for å sikre at lokale initiativer trekker i samme ønskede retning. Den må inneholde klare føringer, standarder og tydelige retningslinjer som er forpliktende og samtidig incentiver som belønner dem som går foran og utvikler løsninger som kan skaleres og komme fellesskapet til gode. Avslutningsvis vil naturlig nok gode finansieringsordninger og tilgjengeliggjøring av ressurser være en nøkkelfaktor for at dette ikke bare blir nok en strategi med overordnede mål og anbefalinger som etter gjennomlesning finner veien til skrivebordsskuffen sammen med likesinnede dokumenter.

Vi ser frem i mot å følge arbeidet videre.

Med vennlig hilsen

Madelene Stolpe og Richard Åstrand